

V. N. Karazina. Ser. «Pytannia politolohii». – 2008. – №796 (11). – S.106–113.

14. Boryslavskiy L. Parlamentski vybory–2006: nedoliky i problemy / Liubomyr Boryslavskiy // Visnyk Tsentralnoi vyborchoi komisii. – 2006. – №2. – S.81–85.

15. Ostapets Y. Rehionalni osoblyvosti parlamentskykh vyboriv 2012 roku v Ukraini / Y. Ostapets // Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu Politolohiia. Sotsiolohiia. Filosofiia. – Vyp.214. – №17. – S.60–69.

16. Drozdyk L. A. Trendy politychnoi zovnishnoi reklamy pid chas pozacherhovyykh parlamentskykh vyboriv 2014 roku v Ukraini / L. A. Drozdyk // Derzhava ta rehiony. Serii: Sotsialni komunikatsii. – 2015. – №3. – S.104–108.

Osadcha I. A., advocate, Senior Lecturer, Department of Sociology, Philosophy and Law, Odessa National Academy of Food Technologies (Ukraine, Odessa), pravnica@ukr.net

Parliamentary elections in Ukraine: civil difficulties of political participation

The article presents a theoretical approach to the problem of expanding the political participation of Ukrainian citizens. This issue was considered in the perspective of parliamentary elections. The proposed approach provides the identification of the specifics of the development in democratic processes on the basis of taking into account the factors of the expansion public's participation, distinguished out by M. Lipset. They seem to be important conditions for the accumulation of a critical mass of democratization. The problem of democratic participation is considered in the article as a contradiction between the existing dynamics of political processes and effective progress towards building democracy in Ukraine. In the article the author scientifically substantiates the paradoxical role of the opposition, and also formulates the main conclusion – in the country there are not yet conducive conditions for a real increase of the political civil participation. Among the negative factors, the author identifies the contradictory nature of urbanization processes, which are combined with active migration. In addition, the lack of effective electoral legislation does not allow the society to transform the existing political system. However, the spread of democratic preferences of citizens increasingly affects the political situation in the country and gives hope for significant changes in the short term.

Keywords: political participation, parliamentary elections, opposition, spreading of democratic ideas.

* * *

УДК 339.922:32.01(477)

Petraszczuk A. O.,

magister nauk politycznych, Uniwersytet Warszawski,
Instytut nauk politycznych (Polska, Warszawa),
anatolij.petrashchuk@gmail.com

ANALIZA EUROINTEGRACYJNEGO WYBORU UKRAINY

Artykuł zawiera analizę eurointegracyjnej polityki Ukrainy w lata prezydentury W. F. Janukowycza (2010–2014). W obecnej chwili eurointegracja jest najbardziej ważnym zadaniem ukraińskiej polityki zagranicznej. Duża część prac przygotowawczych była zrobiona w latach 2010–2014. W drugiej części artykułu zostały przeanalizowane przyczyny europejskiego wyboru Ukrainy. Autor analizuje obiektywne oraz subiektywne przyczyny eurointegracji. W wynikach zostało stwierdzone, że orientacja geopolityczna państwa ukraińskiego bardzo zmieniła się w porównaniu z poprzednią orientacją (2010 roku).

Słowa kluczowe: eurointegracja, Ukraina, Janukowycz, wybór geopolityczny, eksport, import.

(стаття друкується мовою оригіналу)

Ukraińska eurointegracja ma długą historię. Jeszcze za czasów rządzenia prezydenta Leonida Krawczuka (1991–1994), ukraiński parlament przyjął ustawę «Główne kierunki polityki zagranicznej Ukrainy». Zgodnie z tekstem danej ustawy jednym z głównych celów polityki zagranicznej państwa ukraińskiego było nabycie pełnoprawnego członkostwa w Unii Europejskiej [1]. W 2004 roku Unia Europejska i Ukraina zaczęły współpracować w ramach

programu «Europejska Polityka Sąsiedztwa», który w 2009 roku został uzupełniony nowym programem «Partnerstwo Wschodnie». Ten program jest skierowany do sześciu państw Europy Wschodniej: Ukrainy, Białorusi, Armenii, Azerbejdżanu, Mołdawii oraz Gruzji. Partnerstwo Wschodnie ma na celu rozwój współpracy UE z wybranymi państwami, ale nie przewiduje ich ewentualnego przyszłego wejścia do Unii [2].

W obliczu zbliżających się wyborów Prezydenta Ukrainy 2010 roku Wiktor Janukowycz opublikował własny program przedwyborczy «Ukraina dla ludzi», w którym przedstawił między innymi priorytety swojej polityki zagranicznej: 1. Odnowienie przyjaznych stosunków z Rosją oraz państwami WNP. 2. Ustanowienie partnerstwa strategicznego z USA, UE, państwami «Wielkiej Dwudziestki».

Wyżej wymienione cele pokazują, iż W. F. Janukowycz starał się odrodzić politykę wielowektorowości, stosowaną przez prezydenta Leonida Kucznię. Dana polityka polegała na budowaniu dobrych stosunków ze wszystkimi partnerami, bez określania, który z nich jest najważniejszy dla Ukrainy. W okresie prezydentury L. D. Kuczmy Ukraina bilansowała między państwami zachodnimi (Unia Europejska i państwa NATO) oraz państwami byłego Związku Radzieckiego.

Po zwycięstwie W. F. Janukowycza w wyborach prezydenckich 2010 roku na Ukrainie było przyjęto ustawę «O zasadach polityki wewnętrznej i zagranicznej». Z tekstu ustawy wynika, iż głównymi priorytetami ukraińskiej polityki zagranicznej jest integracja europejska; polepszenie stosunków z Federacją Rosyjską; rozwój partnerstwa strategicznego ze Stanami Zjednoczonymi.

Wartym uwagi jest fakt, że prezydent W. F. Janukowycz udał się z pierwszą wizytą zagraniczną do Brukseli. W rozmowie z przewodniczącym Komisji Europejskiej Jose Manuelem Barroso ukraiński prezydent podkreślił, że końcowym celem ukraińskiej eurointegracji jest nabycie członkostwa w UE. Trzeba podkreślić, że zdaniem W. F. Janukowycza zbliżenie Ukrainy z Unią Europejską oraz przeprowadzenie reform mogły skonsolidować wokół siebie wszystkich ukraińskich obywateli. Na konferencji prasowej prezydent poinformował, że Kijów współpracuje z Brukselą w kwestiach wprowadzenia ruchu bezwizowego, stworzenia strefy wolnego handlu oraz zwalczania kryzysu gospodarczego na Ukrainie [3].

Zdaniem Rafała Tenerowicza, politologa z Uniwersytetu Warszawskiego, najważniejszym wydarzeniem jakie miało miejsce w relacjach Ukraina–UE w 2010 roku było przystąpienie Ukrainy do Europejskiej Wspólnoty Energetycznej, które miało miejsce 24 września 2010 roku. Przystąpienie do danej organizacji mogło zwiększyć zagraniczne inwestycje w energetyce Ukrainy. Według politologa do 2011 roku najbardziej ważnym aspektem relacji Ukrainy z UE pozostawało zakończenie negocjacji umowy stowarzyszeniowej i wchodzącego w jej skład porozumienie odnośnie strefy wolnego handlu [2].

Politolog z Uniwersytetu Bukowińskiego dr. Bostan S. I. uważa, że zbliżenie z UE mogło wzmocnić pozycję ukraińskiej władzy w zachodnich i centralnych regionach Ukrainy. Ewentualne przystąpienie Ukrainy do Euroazjatyckiej Unii Celnej skutkowałoby szybkim wzrostem gospodarczym (z związku z obniżeniem ceny ropy i gazu, które są importowane z Rosji). Z drugiej jednak strony potencjał ekonomiczny Unii Europejskiej jest o wiele większy niż potencjał państw Euroazjatyckiej Unii Celnej.

Według specjalisty europejski wybór Kijowa świadczy o dominacji myślenia strategicznego wśród głównych ideologów państwa [4].

Negocjacje w kwestii strefy wolnego handlu zostały zakończone w październiku 2011 roku, ale parafowanie umowy stowarzyszeniowej było odłożone z powodu ochłodzenia relacji dwustronnych. Pogorszenie stosunków Kijowa z Brukselą było spowodowane aresztowaniem byłej premier Julii Tymoszenko. UE uznała wyrok (skazanie na 7 lat więzienia) za motywowany politycznie. Wizyta W. F. Janukowycza (planowana na październik 2011 roku) została odwołana przez stronę unijną. Drugi problem polegał na tym, że państwa UE nie wyraziły zgody na to by w treści umowy stowarzyszeniowej znalazło się odniesienie do przyszłego członkostwa Ukrainy w UE [2].

Nie zważając na zaostrenie stosunków dwustronnych, ugoda stowarzyszeniowa między UE i Ukrainą została parafowana w marcu 2012 roku. Ukraina była największym państwem w Europie (oprócz Rosji) i dlatego Bruksela nie chciała stracić kontrolę nad Kijowem. Zaznaczymy, że w 2012 roku poparcie dla prozachodniego kursu Ukrainy po raz pierwszy przewyższyło poparcie dla integracji z Federacją Rosyjską (tabela 1).

Tabela 1

Postawa obywateli Ukrainy wobec polityki zagranicznej państwa ukraińskiego [5]

Rezultaty badania	Jakie muszą być priorytety ukraińskiej polityki zagranicznej ?				
	2009	2010	2011	2012	2014
Stosunki z państwami UE	23,8%	26,5%	35,7%	40,8%	52,5%
Stosunki z Federacją Rosyjską	52,5%	46,3%	40,4%	35,3%	16,6%

Wśród głównych przyczyn, które wpłynęły na poglądy obywateli Ukrainy należy wymienić proeuropejską retorykę ukraińskiej władzy oraz «wojny ekonomiczne» między Ukrainą i Rosją. «Serna wojna» (2012 roku), «wojna czekoladowa» (2013 roku) oraz zupełna blokada eksportowa (sierpień–wrzesień 2013 roku) przyniosły Ukrainie straty wysokości ok. 2.5–3 mld dol. Ukraińska gospodarka okazała się w trudnej sytuacji, co zmusiło rząd Mykoły Azarowa odłożyć podpisanie umowy stowarzyszeniowej z UE na czas nieograniczony [6]. Decyzja rządu doprowadziła do wybuchu antyrządowych i proeuropejskich protestów na Ukrainie (listopad 2013 roku – luty 2014 roku), które skończyły się ucieczką prezydenta W. F. Janukowycza z Ukrainy.

Zwróćmy uwagę na ten fakt, że mimo, iż administracja prezydenta W. F. Janukowycza była uważana za prorosyjską, Ukraina integrowała się z UE, a nie z państwami poradzieckimi. Niektórzy politolodzy myślą, że wśród ukraińskich elit istnieje konsensus odnośnie co do europejskiego wyboru Ukrainy oraz oddalenia się od Rosji [7]. Przypomnijmy, iż w latach 2010–2014 bardzo zwiększył się obrót handlowy między Ukrainą a UE. Od 2014 roku UE jest najbardziej ważnym partnerem handlowym Ukrainy

(na UE przypadło 35.5% całkowitego obrotu handlowego Ukrainy) (tabela 2).

Tabela 2

Wymiana handlowa Ukrainy z Unią Europejską w latach 2010–2013 [8]

Eksport i import Ukrainy	Dynamika współpracy gospodarczej z UE			
	2010	2011	2012	2013
Eksport	25,3% (13 mld dol.)	26,3% (18 mld dol.)	24,8% (17.1 mld dol.)	26,4% (16.7 mld dol.)
Import	31,5% (19.1 mld dol.)	31,2% (25.8 mld dol.)	30,9% (26.2 mld dol.)	35,1% (27 mld dol.)

Europejski wybór kierownictwa Ukrainy ma całkiem racjonalne uzasadnienia. Rozwinięte państwa Zachodu posiadają nowe technologie oraz duże zasoby finansowe, i wyglądają bardziej atrakcyjnie niż dzisiejsza Rosja. Oprócz tego ukraińskie elity dążą do wzmocnienia swoich pozycji na Ukrainie. Sojusz z Rosją może doprowadzić do osłabienia ukraińskich elit, ponieważ integracja ekonomiczna pociągnie za sobą polityczne podporządkowanie Moskwie. Ukraińskich oligarchów niepokoi perspektywa konkurencji ze strony rosyjskich oligarchów, i z tego powodu oni nie podtrzymują ewentualne zbliżenie między Ukrainą a Rosją [7].

W danej sytuacji powstaje pytanie: dlaczego ukraińskich polityków i oligarchów nie niepokoiła konkurencja ze strony UE (organy unijne wywierają wpływ na działalność krajów członkowskich i w taki sposób ograniczają ich suwerenność)? Należy zaznaczyć, że Ukraina nigdy nie podporządkowała się Brukseli (mając kilkusetletnie doświadczenie zależności od Moskwy) i w związku z tym idealizuje UE. Ukraińscy politycy uważali, że Bruksela szybko wprowadzi ruch bezwizowy dla obywateli Ukrainy; będzie inwestować w ukraińską gospodarkę; w krótkiej perspektywie czasowej pozwoli Ukrainie wejść do składu Unii w jakości pełnoprawnego członka.

Trzeba powiedzieć, że nadzieje na szybki postęp w ramach eurointegracji (przykład Polski) nie zawsze są uzasadnione. Zwróćmy uwagę na przykłady innych państw. Turcja podpisała umowę stowarzyszeniową z UE jeszcze w 1963 roku, w 1999 roku otrzymała status kandydata na członka UE, jednak na tym jej zbliżenie z Brukselą się skończyło. Cypr, Bułgaria i Rumunia są członkami Unii więcej niż 10 lat (Cypr wstąpił do Unii w 2004 roku, Bułgaria i Rumunia w 2008 roku), ale one po dzisiaj oczekują przyjęcia do strefy Schengen.

Zdaniem autora najbardziej ważnym zadaniem kierownictwa obecnej Ukrainy jest rozwój gospodarki państwowej oraz podwyższenie standardów życia. Wstęp do jakichkolwiek organizacji nie musi istnieć jako cel sam w sobie. Priorytetem muszą być rzeczywiste zmiany, podwyższające siłę państwa ukraińskiego.

Wykorzystane źródła

1. Про Основні напрями зовнішньої політики України (1993) / Сайт Верховної Ради України. – Dostęp: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>

2. Tenerowicz Rafał Wektor euroatlantycki w polityce zagranicznej Ukrainy 1991–2011 / R. Tenerowicz // Kwartalnik naukowy OAP UW «e-Politikon». – Warszawa, 2012. – №1. – S.153–176. – Dostęp: <http://oapuw.pl/wp-content/uploads/2013/03/tenerowicz-r.-wektor-euroatlantycki-w-polityce-zagranicznej-ukrainy-1991-2011.pdf>

3. Тригуб П. М., Тригуб О. П. Євроінтеграційний процес в Україні в перший рік президентства В. Януковича: здобутки і перспективи / П. М. Тригуб, О. П. Тригуб // Наукові праці. – Миколаїв, 2011. – Вип.142. – Т.154. – С.46–52.

4. Бостан С. И. Особенности внешней политики Украины: европейская интеграция или присоединение к Таможенному союзу / С. И. Бостан // Studia Humanitatis. – М., 2013. – №2. – Dostęp: <http://st-hum.ru/content/bostan-si-osobennosti-vneshney-politiki-ukrainy-evropeyskaya-integraciya-ili-prisoedinenie-k>

5. Який напрям зовнішньої політики має бути пріоритетним для України? (динаміка, 2002–2015) / Сайт Центру Разумкова. – Dostęp: http://old.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=305

6. Смирнова І. Є. Загострення україно-російських відносин у контексті євроінтеграції України: причини та наслідки / І. Є. Смирнова // Історичні і політологічні дослідження. – 2013. – №3. – С.327–337. – Dostęp: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Iipd_2013_3_43

7. Шилов В. Н. К вопросу о геополитической ориентации современной Украины / В. Н. Шилов // Научные ведомости БелГУ. – Белгород, 2014. – №1 (29). – С.184–191.

8. Державна служба статистики України. – Dostęp: <http://www.ukrstat.gov.ua/>, 2018.

References

1. Pro Osnovni napriamy zovnishnoi polityky Ukrainy (1993) / Sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Dostęp: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>

2. Tenerowicz Rafał Wektor euroatlantycki w polityce zagranicznej Ukrainy 1991–2011 / R. Tenerowicz // Kwartalnik naukowy OAP UW «e-Politikon». – Warszawa, 2012. – №1. – S.153–176. – Dostęp: <http://oapuw.pl/wp-content/uploads/2013/03/tenerowicz-r.-wektor-euroatlantycki-w-polityce-zagranicznej-ukrainy-1991-2011.pdf>

3. Tryhub P. M., Tryhub O. P. Yevrointehratsiyni protses v Ukraini v pershyi rik prezidentstva V. Yanukovycha: zdobutky i perspektyvy / P. M. Tryhub, O. P. Tryhub // Naukovi pratsi. – Mykolaiv, 2011. – Vyp.142. – T.154. – S.46–52.

4. Bostan S. I. Osobennosti vneshney politiki Ukrainy: evropeyskaya integraciya ili prisoedinenie k Tamozhennomu soyuzu / S. I. Bostan // Studia Humanitatis. – М., 2013. – №2. – Dostęp: <http://st-hum.ru/content/bostan-si-osobennosti-vneshney-politiki-ukrainy-evropeyskaya-integraciya-ili-prisoedinenie-k>

5. Iakyy napriam zovnishnoi polityky maie buty priorytetnym dlia Ukrainy? (dynamika, 2002–2015) / Sait Tsentru Razumkova. – Dostęp: http://old.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=305

6. Smyrnova I. Ye. Zahostrennia ukraino-rosiiskyykh vidnosyn u konteksti yevrointehratsiyni Ukrainy: prychny ta naslidky / I. Ye. Smyrnova // Istorychni i politolohichni doslidzhennia. – 2013. – №3. – S.327–337. – Dostęp: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Iipd_2013_3_43

7. Shilov V. N. K voprosu o geopoliticheskoy orientatsii sovremennoy Ukrainy / V. N. Shilov // Nauchnye vedomosti BelGU. – Belgorod, 2014. – №1 (29). – S.184–191.

8. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. – Dostęp: <http://www.ukrstat.gov.ua/>, 2018.

Petrashchuk A. O., master of political science, University of Warsaw, Institute of political science (Poland, Warsaw), anatoliy.petrashchuk@gmail.com

Analysis of the Ukrainian Euro-integration choice

The paper represents analysis of eurointegration policy of Ukraine during Victor Yanukovich's presidency (2010–2014). Presently the European integration is the main priority of Ukrainian foreign policy. The big part of the preparation work was made during the period under review (2010–2014).

The reasons for European choice have been analyzed in the second part of the paper. Author considers objective and subjective reasons in Ukrainian eurointegration. In conclusions stated that current geopolitical orientation of Ukraine was strongly changed in comparison with 2010.

Keywords: eurointegration, Ukraine, Yanukovich, geopolitical choice, export, import.

Петрашчук А. О., магистр політичних наук, Варшавський університет, Інститут політичних наук (Польща, Варшава), anatoliy.petrashchuk@gmail.com

Аналіз українського євроінтеграційного вибору

Проаналізовано євроінтеграційну політику України в роки правління президента В. Ф. Януковича (2010–2014 рр.). На сьогоднішній день євроінтеграція являється основним завданням української зовнішньої політики. Велику частину підготовчої роботи в даній області було зроблено у розглядуваний період часу (2010–2014 рр.). У другій частині статті аналізуються причини європейського вибору України. Розглядаються причини об'єктивного і суб'єктивного характеру. У висновках констатується, що геополітична орієнтація нинішньої України сильно змінилася порівняно із 2010 р.

Ключові слова: євроінтеграція, Україна, Янукович, геополітичний вибір, експорт, імпорт.

* * *

УДК 321.7:316.61(477)

Коротков Д. С.,

кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу, Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця (Україна, Харків), Dmytro.Kortkov@m.hneu.edu.ua

СУЧАСНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ: СОЦІОКУЛЬТУРНІ ВИКЛИКИ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Метою статті є аналіз основних викликів будівництва сучасної України на демократичних засадах європейського суспільства. Відзначається значний вплив та культивування державою політичних загальноєвропейських демократичних цінностей при відсутності системного аналізу і погляду на формування нової матриці особистісних моральних орієнтацій громадян України та модерного генетичного коду української нації.

Ключові слова: демократичні політичні цінності, соціокультурний простір, демократична трансформація, генетичний код.

Актуальність теми дослідження обумовлена подіями стосовно процесу інтеграції України до Європейського простору. У травні 2017 р. в Страсбурзі відбулася історична подія для нашої країни – церемонія підписання безвізового режиму з Україною. Це важливий факт в контексті політичного процесу та геополітичного вектору розвитку України. Вже у січні 2018 р. у Брюсселі відбувся захід під назвою «Політичний діалог: Україна – перспективи на 2018 рік». Ціллю його було з'ясувати, чого ж очікувати цього року як Україні, так і від України. Аналітик брюссельського European Policy Centre (EPC) А. Пол вважає, що на сьогодні бачить три головних виклики для України: конфлікт на Донбасі проти російської агресії; російську кампанію дезінформації та пропаганди; опір змінам всередині країни. Експертка наголошує, що саме останній виклик є найскладнішим з усіх: «Іноді я думаю, що Україна робить три кроки вперед і два – назад, а подекуди, й усі чотири» [6]. Дійсно, головним внутрішнім викликом для України залишається хронічна неспроможність українського політикуму знайти консенсус щодо реалізації радикальних реформ з метою формування умов для подальшого демократичного розвитку.

Медична, пенсійна, земельна, судова реформи, створення Вищого антикорупційного суду, реформа приватизації та покращення інвестиційного клімату – це основні напрями модернізації України, але відбувається